

**Archeologische prospectie met
ingreep in de bodem
Geraardsbergen Astridlaan
Retailcenter**

Titel

*Archeologische prospectie met ingreep in de bodem
Geraardsbergen Astridlaan Retailcenter*

Auteurs

Nick Krekelbergh, Sarah De Cleer

Opdrachtgever

JBC / N.V. Europe Investments

Projectnummer

2013-146

Plaats en datum

Gent, oktober 2013

Reeks en nummer

*BAAC Vlaanderen Rapport 77
ISSN 2033-6898*

Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook.

Technische fiche

Naam site: Geraardsbergen Astridlaan Retailcenter

Ligging: Astridlaan
Gemeente Geraardsbergen
Deelgemeente Nederboelare
Provincie Oost-Vlaanderen

Topografische kaart:

Kadaster: Afdeling 2, Sectie A

Percelen: 165/02C, 165/02D, 165/02E, 166G (166D, 166E, 166F), 167A, 184X (184F, 184G, 184H)

Coördinaten:	X: 114701,694 Y: 162787,663 (noordoosten van het terrein) X: 114655,706 Y: 162763,021 (noordwesten van het terrein) X: 114787,343 Y: 162711,858 (zuidoosten van het terrein) X: 114691,122 Y: 162674,309 (zuidwesten van het terrein)
Onderzoek:	Archeologische prospectie met ingreep in de bodem
Projectcode:	2013-146
Opdrachtgever:	JBC / N.V. Europe Investments
Uitvoerder:	BAAC Vlaanderen bvba
Vergunningsnummer:	2013/439
Naam aanvrager:	Nick Krekelbergh
Projectleiding:	Nick Krekelbergh
Terreinwerk:	Nick Krekelbergh, Lina Cornelis, Sarah De Cleer
Verwerking:	Nick Krekelbergh, Lina Cornelis, Sarah De Cleer
Wetenschappelijke begeleiding:	n.v.t.
Trajectbegeleiding:	Nancy Lemay (Agentschap Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen)
Bewaarplaats archief:	BAAC Vlaanderen bvba
Grootte projectgebied:	0,765 ha
Grootte onderzochte oppervlakte:	960 m ²
Termijn:	Veldwerk: 2 dagen Uitwerking: 3 dagen
Reden van de ingreep:	Bouw van een retailcenter binnen het projectgebied
Bijzondere voorwaarden:	Opgesteld door het Agentschap Onroerend Erfgoed
Archeologische verwachting:	<p>In de wijdere omgeving van het plangebied zijn vondsten uit de steentijd, middeleeuwen en nieuwe tijden gekend.</p> <p>Omwille van de combinatie van het archeologische potentieel en de aard en de omvang van de geplande werken, werd door Onroerend Erfgoed een archeologisch vooronderzoek geadviseerd.</p>
Wetenschappelijke vraagstelling:	<p>Het doel van deze prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zijn er sporen aanwezig?

- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- In hoeverre is de bodemopbouw intact?
- Wat is de implicatie voor de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en de omvang van de occupatie?
- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettingen,...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten?
- Welke zone komt in aanmerking voor een eventueel vervolgonderzoek? Wat is de verwachte spoordensiteit?
- Welke onderzoeksvragen en aandachtspunten kunnen geformuleerd worden in functie van een eventueel vervolgonderzoek?

Resultaten:

Binnen het onderzoeksgebied werden tijdens het vooronderzoek enkel recente sporen en verstoringen geregistreerd. Het terrein was nagenoeg volledig verstoord door diepe afgravingen, afbraak van bestaande bebouwing en nivellering. Enkel de noordoosthoek van het terrein was nog gedeeltelijk intact, maar daar werden geen archeologische sporen aangetroffen.

Inhoud

Samenvatting.....	1
1 Inleiding.....	2
1.1 Algemeen	2
1.2 Doel van het onderzoek	4
1.3 Aard van de bedreiging	4
1.4 Opzet van het rapport	4
2 Methode	5
3 Bodemkundige en archeologische gegevens	6
3.1 Bodemkundige gegevens.....	6
3.1.1 Bodemkaart van Vlaanderen	6
3.1.2 Geologische opbouw.....	7
3.2 Beknopte historiek en archeologische gegevens	8
3.2.1 Historische gegevens van de regio	8
3.2.2 Cartografische gegevens	10
3.2.3 Archeologische gegevens	15
3.2.4 Archeologische verwachting.....	16
4 Archeologisch onderzoek.....	17
4.1 Bodem.....	18
4.2 Sporen en structuren	22
4.2.1 Algemeen	22
4.2.2 Sporen.....	22
5 Vondstmateriaal.....	28
6 Analyse en interpretatie	29
7 Besluit en waardering	30
7.1 Algemeen	30
7.2 Besluit en beantwoording onderzoeksvragen	30
7.3 Advies	31
8 Bibliografie	32
9 Lijst met figuren	34
10 Bijlagen	35
10.1 Lijsten.....	35
10.1.1 Sporenlijst.....	35
10.1.2 Fotolijst	35
10.1.3 Profielenlijst	35
10.2 Kaartmateriaal	35

Samenvatting

In opdracht van JBC / N.V. Europe Investments heeft BAAC bvba een archeologische prospectie met ingreep in de bodem uitgevoerd op het terrein aan de Astridlaan te Geraardsbergen (provincie Oost-Vlaanderen). Binnen het plangebied zal een nieuw retailcenter gerealiseerd worden. De bouwwerken zijn ingeplant op een terrein van 0,765 ha. Dit zal gepaard gaan met graafwerken waardoor het bodemarchief met eventueel aanwezige archeologische resten zal verstoord worden (Figuur 1).

Dit rapport vormt de schriftelijke neerslag van het verloop van het archeologisch onderzoek en de resultaten van het project.

Figuur 1: Situering onderzoeksgebied op een orthofoto¹

Er werd binnen het plangebied 960 m² onderzocht door middel van 10 proefsleuven.

In de omgeving van het plangebied komen verschillende sites met archeologische waarden voor. Omwille van de bedreiging door de nieuwbouw en het nog onbekende archeologische potentieel van het terrein werd een archeologische prospectie door middel van proefsleuven opgelegd.

Binnen het onderzoeksgebied werden tijdens het vooronderzoek sporen van menselijke activiteit, van recente aard aangetroffen. Het terrein was nagenoeg volledig verstoord door recente graafwerken en afbraak van de bestaande bebouwing (woning en garage). In de aangelegde proefsleuven waren diepe vergravingen en ophogingspakketten zichtbaar. Enkel het noorden van het terrein was relatief onverstoord, maar er werden nergens archeologische sporen aangetroffen.

¹ AGIV 2013a.

1 Inleiding

1.1 Algemeen

Naar aanleiding van de bouw van een nieuw retailcenter op het terrein gelegen aan de Astridlaan in Geraardsbergen (Figuur 2) heeft BAAC Vlaanderen bvba in opdracht van JBC / N.V. Europe Investments een archeologische prospectie met ingreep in de bodem uitgevoerd. Deze prospectie was opgelegd door het bevoegd gezag omdat bij de geplande graafwerken het bodemarchief en eventueel aanwezige archeologische waarden verstoord zullen worden.

Het onderzoeksgebied bevond zich in een gebied waarin reeds archeologische vondsten bekend zijn (zie verder bij 3.2.3.1). Het ging om diverse archeologische resten uit de steentijd en de middeleeuwen. De kans dat er archeologische sporen zouden aangetroffen worden binnen het plangebied was dan ook reëel.

In het kader van het 'archeologiedecreet' (decreet van de Vlaamse Regering 30 juni 1993, houdende de bescherming van het archeologisch patrimonium, inclusief de latere wijzigingen) en het uitvoeringsbesluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden, verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. In het licht van de bestaande wetgeving heeft de opdrachtgever beslist, in samenspraak met het Agentschap Onroerend Erfgoed, eventuele belangrijke archeologische waarden te onderzoeken voorafgaande aan de verkaveling. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Aangezien behoud *in situ* niet mogelijk was, is gekozen voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem die moet resulteren in een advies voor eventueel vervolgonderzoek.

Figuur 2: Situering onderzoeksgebied op de topografische kaart²

Het projectgebied was 0,765 ha. groot en werd omschreven als OT (sterk vergraven gronden), Abp (droge leembodem zonder profiel) en AbB (droge leembodem met textuur B of structuur B horizont).

² Provincie Oost-Vlaanderen 2013a.

Binnen het plangebied diende minimaal 12,5 % archeologisch onderzocht te worden door middel van proefsleuven (10 %) en kijkvensters (2,5 %). Om het terrein te kunnen waarderen op de aanwezigheid van archeologisch relevante sporen werd in totaal 960 m² onderzocht in 10 proefsleuven. Dit was 12,5 % van het plangebied. De ligging en de oriëntatie van de proefsleuven werden wat aangepast. Aangezien er geen sporen werden aangetroffen en er geen relevante locaties waren voor een kijkvenster, werden de proefsleuven wat langer aangelegd zodat de vereiste 12,5 % vlakdekking werd bereikt.

Op de topografische kaart (Figuur 2) en op onderstaande kaart (Figuur 3) zijn de recent afgebroken gebouwen (woonhuis en Mercedes-garage) nog zichtbaar. Dit heeft een grote impact gehad op de staat van het terrein.

Figuur 3: Aanduiding plangebied met recent afgebroken bebouwing³

Het onderzoek werd uitgevoerd op 24 oktober en 25 oktober 2013. Projectverantwoordelijke was Nick Krekelbergh. Lina Cornelis en Sarah De Cleer werkten mee aan het onderzoek.

Contactpersoon bij de bevoegde overheid, Agentschap Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, was Nancy Lemay. Contactpersoon bij de opdrachtgever was Jan Beyens (JBC / N.V. Europe Investments).

³ © Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem; Geraardsbergen, Astridlaan, Retailcenter

1.2 Doel van het onderzoek

Het doel van deze prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen (opgenomen in de Bijzondere Voorwaarden voor dit onderzoek) beantwoord worden:

- Zijn er sporen aanwezig?
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- In hoeverre is de bodemopbouw intact?
- Wat is de implicatie voor de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en de omvang van de occupatie?
- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettings,...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten?
- Welke zone komt in aanmerking voor een eventueel vervolgonderzoek? Wat is de verwachte spoordensiteit?
- Welke onderzoeksvragen en aandachtspunten kunnen geformuleerd worden in functie van een eventueel vervolgonderzoek?

1.3 Aard van de bedreiging

Op de betreffende locatie zal een nieuw retailcenter gerealiseerd worden in opdracht van JBC / Europe Investments N.V. Dit zal gepaard gaan met graafwerken, waardoor het bodemarchief onherroepelijk verstoord zal worden. Hierbij zullen eventueel aanwezige archeologische resten verloren gaan. Ook de *in situ* bewaring van mogelijke archeologische waarden is hierdoor uitgesloten.

1.4 Opzet van het rapport

Na de samenvatting en dit inleidende hoofdstuk wordt de toegepaste methode toegelicht. Vervolgens wordt er stilgestaan bij de bekende bodemkundige en archeologische gegevens betreffende het onderzoeksgebied en haar omgeving. Daarna worden de resultaten van de archeologische prospectie gepresenteerd. Hieruit volgen een synthese en een advies voor eventueel vervolgonderzoek.

2 Methode

De prospectie met ingreep in de bodem bestond uit een standaard proefsleuvenonderzoek waarbij de methode van continue sleuven werd gebruikt. Parallele proefsleuven werden aangelegd over het volledige terrein van de percelen, waarbij de afstand tussen de proefsleuven niet meer dan 15 m bedroeg. Hierbij werd 12,5 % van het terrein geprospecteerd. De positie van deze sleuven werd, in samenspraak met de opdrachtgever en het Agentschap Onroerend Erfgoed, vooraf vastgelegd. De proefsleuven werden uitgezet door een landmeter.

De totale oppervlakte van het onderzoeksgebied bedroeg 0,765 ha, waarvan 960 m² onderzocht werd in 10 proefsleuven/werkputten. Aangezien er geen sporen werden aangetroffen en er geen relevante locaties waren voor kijkvensters, werden de proefsleuven langer doorgetrokken zodat de vereiste 12,5 % vlakdekking bereikt werd. De werkputten hadden voornamelijk een noordwest-zuidoost oriëntatie, terwijl werkputten WP 2 – WP 4, WP 6 en WP 7 zuidwest-noordoost georiënteerd waren. De ligging en de oriëntatie van de werkputten in het noordwesten van het plangebied werden aangepast aan de nog aanwezige bomen.

Er waren sterke hoogteverschillen merkbaar op het terrein en de impact van de verstoringen waren reeds aan het maaiveld zichtbaar. In het zuidoosten, ter hoogte van de Astridlaan, was een grote en diepe kuil merkbaar, waar de kelder van het (gesloopte) woonhuis zich bevond. Het centrale deel van het terrein, waar de Mercedesgarage heeft gestaan, was lager gelegen. In het noord-/noordwesten van het plangebied was een hoge steilrand te zien, als gevolg van het afgraven van de oorspronkelijke helling.

Het maaiveld bevond zich op een hoogte van 26 – 27,5 m TAW in het zuidoosten van het plangebied en meer naar het noordwesten op ca. 30 m TAW. Het archeologisch vlak werd in het zuidoosten van het plangebied aangelegd op een gemiddelde diepte van 25,5 – 26,75 m TAW. Meer in het noordwesten van het plangebied lag het archeologisch vlak op een gemiddelde diepte van 27 – 29,75 m TAW.

De sleuven werden aangelegd met behulp van een kraan op rupsbanden van 25 ton met gladde graafbak van 1,90 m. In elke sleuf werd machinaal één vlak aangelegd op het archeologisch relevante en leesbare niveau; dit onder begeleiding van de leidinggevende archeoloog. Vervolgens werd het vlak manueel bijgeschaafd, zodat de sporen het best zichtbaar waren en meteen konden worden ingekrast.

Van alle sleuven werden overzichtsfoto's gemaakt en van alle sporen ook detailfoto's. De sleuven en sporen werden ingetekend door middel van een *Robotic Total Station* (RTS) en gedocumenteerd aan de hand van beschrijvingen en foto's. Gebruik makend van het programma *Autocad* werden de verzamelde data van de opgravingsvlakken verwerkt tot een gedetailleerd en overzichtelijk grondplan.

Indien een spoor zich tegen de putwand bevond, werd het werkputprofiel opgeschoond om de relatie tussen het spoor en de bodemhorizonten te registreren. Sporen- en fotolijsten werden digitaal geregistreerd in het veld.

Tijdens de prospectie werden geen sporen gecoupeerd en geen vondsten gerecupereerd.

Per proefsleuf werd minstens één diepere profielput aangelegd, min. 1 m breed, waarbij min. 60 cm van de moederbodem zichtbaar was. De locatie ervan stond in functie van het inzicht in de lokale bodemopbouw (en de diepte van verstoring). Bij elke profielput werd de absolute hoogte van het (archeologisch) vlak en van het maaiveld genomen en op het plan aangeduid. Deze bodemprofielen werden opgekuist, gefotografeerd, ingetekend op schaal 1/20 en beschreven per horizont omdat deze een goed inzicht gaven in de bodemopbouw van het terrein. In werkputten WP 1, WP 9 en WP 10 werden meerdere profielputten aangelegd om een inzicht te krijgen in de mate en de diepte van de verstoringen.

Met behulp van een metaaldetector (*Tesoro Silver*) werd naar metaalvondsten gezocht. Tijdens het onderzoek werden echter geen metaalvondsten aangetroffen.

Na afloop van het onderzoek werden de proefsleuven gedicht om verdere degradatie en instabiliteit van het terrein te voorkomen. Dit gebeurde met instemming van het Agentschap Onroerend Erfgoed.

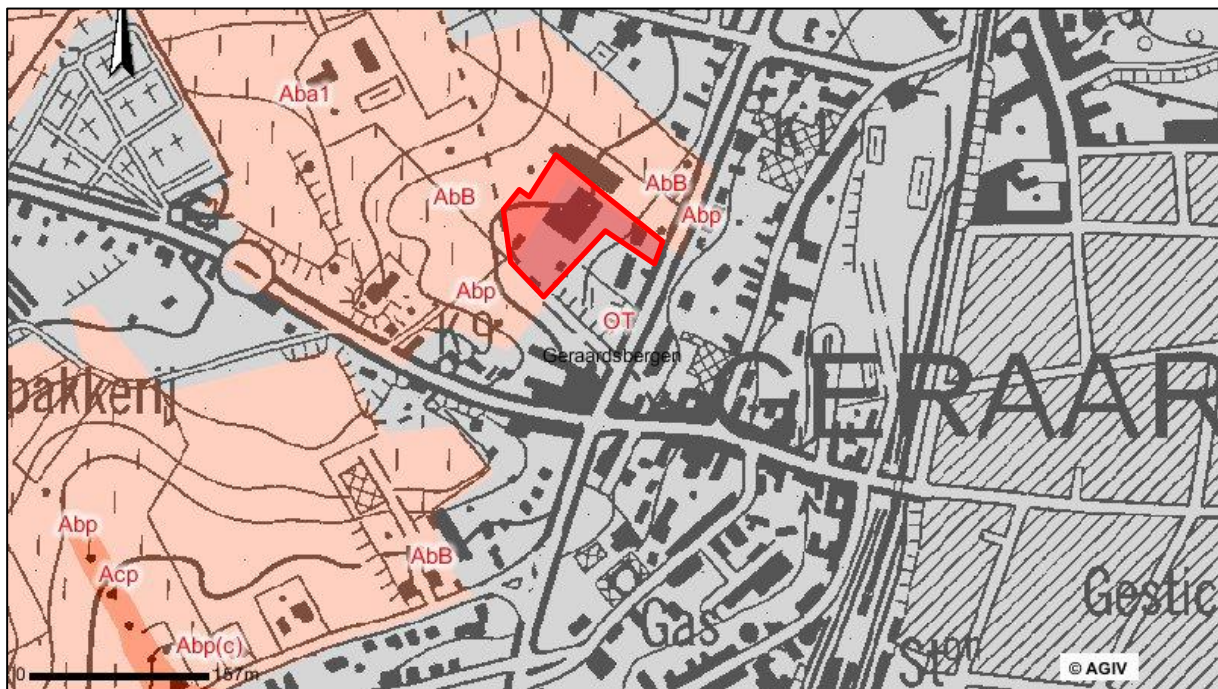
3 Bodemkundige en archeologische gegevens

3.1 Bodemkundige gegevens

3.1.1 Bodemkaart van Vlaanderen

Het plangebied is gelegen binnen de bodemassociatie van het Normaal Leemgebied, op de grens met de alluviale vallei van de Dender. Deze bodemassociatie komt grotendeels overeen met de landschapseenheid die over het algemeen wordt aangeduid als de Leemstreek. In de leemstreek bestaat de bovengrond uit een continu quartair leemdek dat zich bovenop een tertiair zandsubstraat bevindt. Het reliëf in de Leemstreek is golvend tot sterk golvend: er komen niveauverschillen tussen 20 en 40 m voor. De hoogte ligt er tussen 40 m en 200 m +TAW.

Het meest voorkomende bodemtype bestaat er uit droge leemgronden met textuur B-horizont (Aba), droge tot matig natte leemgronden in secundaire depressies zonder profielontwikkelingen (Abp, Acp, Adp) en natte leemgronden zonder profielontwikkeling (Aep). Het moedermateriaal bestaat uit löss, niveo-eolisch materiaal dat periglaciaal is afgezet. In onverweerde toestand gaat het om zacht, kalkrijk, geelachtig materiaal met 5 tot 15 %, een leemgehalte van 70 tot 80 % en een zandgehalte van 5 tot 15 %. In het centraal gedeelte van de Leemstreek is het lössdek verscheidene meters dik, in het overgangsgebied in het noorden en het zuiden neemt de dikte ervan af.

Figuur 4: Situering onderzoeksgebied op de bodemkaart van Vlaanderen⁴

De basis van het lössprofiel ligt in het Weichselien, met solifluctiemateriaal waarin een complex van humeuze horizonten ontwikkeld is. Het gaat hierbij om een steppebodan die is ontstaan in een omgeving met een fluctuerende vochtigheidsgraad. De top van deze afzettingen wordt afgesneden door een keienvloer, gecombineerd met een niveau van smalle vorstwiggen. De keienvloer is het gevolg van een droge en koude fase waar de fijnere partikels van tussen de keien werden geblazen (deflatie). Daarop volgde een vochtigere periode met sedimentatie van eolisch materiaal, dat daarna door massabewegingsprocessen en afvloeiingen verplaatst werd en opnieuw afgezet. Er zijn verschillende niveaus met zuiver eolische afzettingen (Lid van Haspengouwen). In de daaropvolgende periode domineren de zuivere eolische afzettingsprocessen. De sedimentatie gebeurde in verschillende fases, onderbroken door de vorming van een volgende keienvloer en een volgend

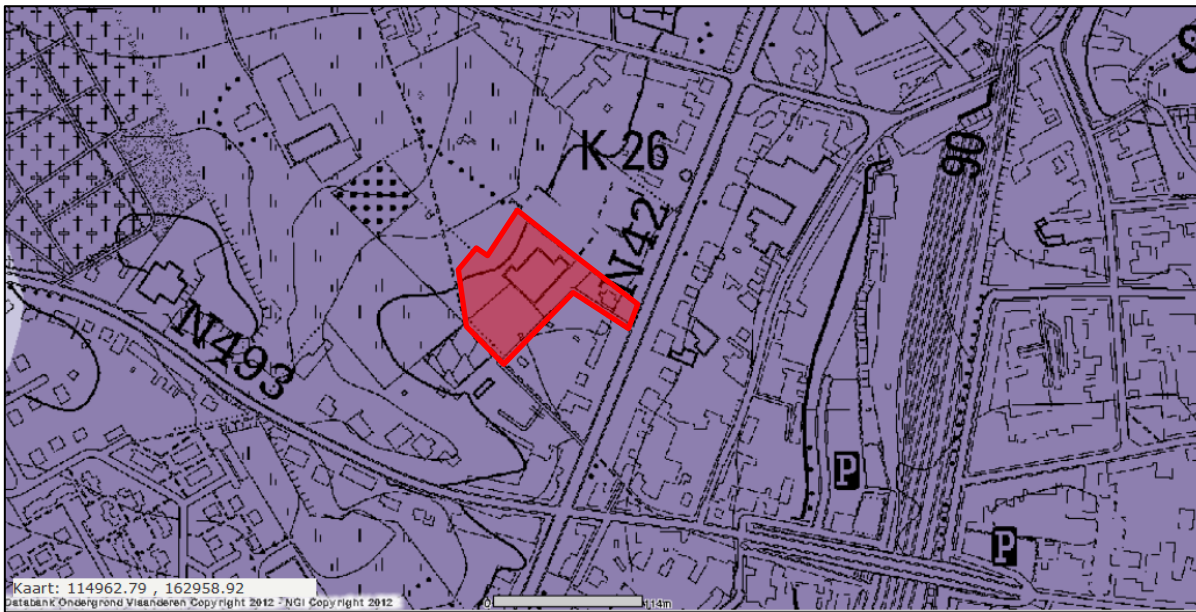
⁴ AGIV 2013.

niveau van vorstwiggen (Lid van Brabant). Zowel het Lid van Brabant als het Lid van Haspengouwen maken deel uit van de Formatie van Gembloux, die alle leemafzettingen uit het Weichselien omvat⁵.

Volgens de bodemkaart (Figuur 4)⁶ is de bodem in het plangebied gekarteerd als OT (*sterk vergraven gronden*), Abp (*droge leembodem zonder profiel*) en AbB (*droge leembodem met textuur B of structuur B horizon*)

3.1.2 Geologische opbouw

Op basis van de *Databank Ondergrond Vlaanderen*⁷ wordt binnen het plangebied het tertiair substraat gevormd door het *Lid van Saint Maur (KoSm)* (Figuur 5), dat bestaat uit grijze klei en silthoudend is⁸.

Figuur 5: Situering onderzoeksgebied op de tertiairgeologische kaart⁹

Volgens de quartairgeologische kaart (Figuur 6) komen in het plangebied *eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen)*, mogelijk *Vroeg-Holoceen (ELPw)* (zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen) en/of *hellingsafzettingen van het Quartair (HQ)* voor. Geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie. Daaronder kunnen eventueel fluviale afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) voorkomen (*FLPw*)¹⁰.

⁵ De Moor & Van de Velde, 1995.

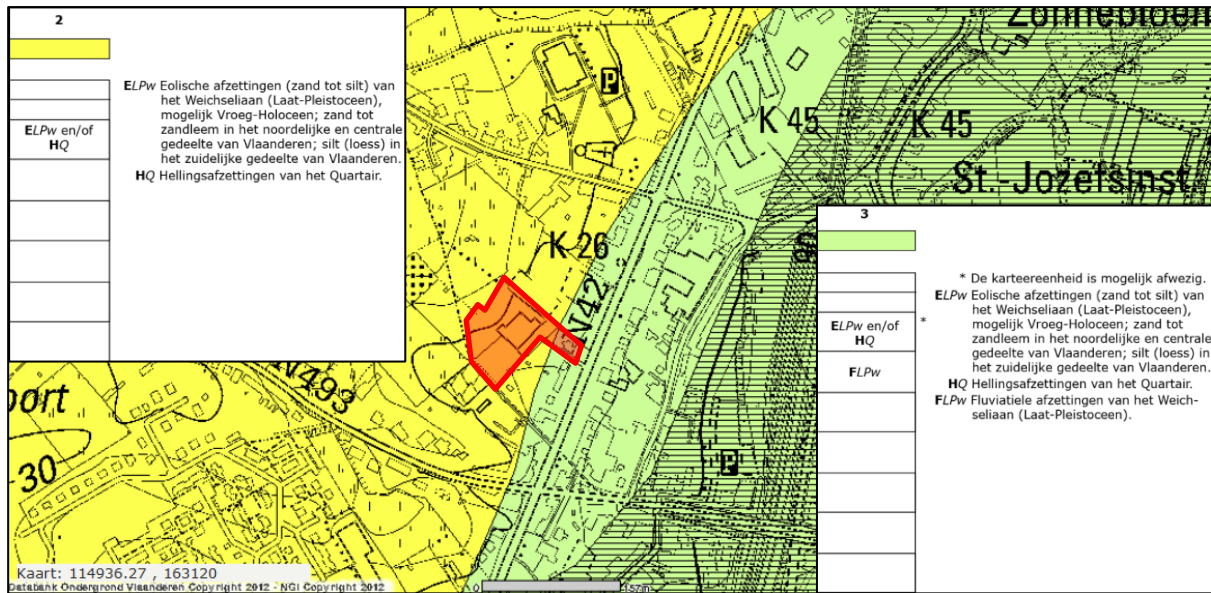
⁶ AGIV 2013.

⁷ DOV Vlaanderen, 2013a.

⁸ DOV Vlaanderen, 2013b.

⁹ DOV Vlaanderen, 2013b.

¹⁰ DOV Vlaanderen, 2013b.

Figuur 6: Situering onderzoeksgebied op de quartairgeologische kaart¹¹

3.2 Beknopte historische en archeologische gegevens

3.2.1 Historische gegevens van de regio

Nederboelare is sinds 1977 gefusioneerd met Geraardsbergen, gevormd door Geraardsbergen Centrum, Goeferdinge, Schendelbeke, Onkerzele, Overboelare, Grimminge, Idegem, Moerbeke, Nieuwenhove, Smeerebbe-Vloerzegem, Viane, Waarbeke, Zandbergen en Zarlardinghe¹².

Geraardsbergen is een kleine stad en heeft een vrijwel ongeschonden heuvelachtig reliëf, aansluitend bij de Vlaamse Ardennen en doorsneden door de alluviale Dendervallei. In oostelijke richting sluit het aan bij de Brabantse Ardennen (Molenberg en de berg van Atembeke) en in zuidelijke richting bij de heuvels van het noorden van Henegouwen (Overberg en de Grote Buizemont). In de stad zijn de Oudenberg en zijn omgeving en het landschap gelegen tussen de Guilleminbrug en de stuwsuis van de Dender beschermd¹³.

Binnen de huidige grenzen van Geraardsbergen zijn er twee grote entiteiten van lokaal historische betekenis, de heerlijkheid-baronie Boelare binnen de kasselrij 'Land van Aalst' en de middeleeuwse stad^{14 15 16}.

Het land van Aalst, het gebied gelegen tussen de Schelde en de Dender, kwam in de 11de eeuw onder het gezag van de graaf van Vlaanderen. Dit gebied, met onder andere Aalst en Geraardsbergen, stond bekend als *Rijks-Vlaanderen* of *Keizerlijk Vlaanderen*. Door deze aanwinst kreeg de Dender, en ook Geraardsbergen, een strategische betekenis^{17 18}.

De heerlijkheid-baronie van Boelare is vermoedelijk ontstaan in de 9de eeuw. Boelare was een leen (goed dat een leenman in bruikleen heeft van een leenheer) van het graafschap Vlaanderen en was afhankelijk van het grafelijk leenhof (rechtbank) Ter Stene van Aalst. Het goed was één van de vier *paarschappen* van het graafschap Vlaanderen (naast Pamele, Cisoing en Eine). De heer van Boelare

¹¹ DOV Vlaanderen, 2013b.

¹² Inventaris Onroerend Erfgoed 2013a.

¹³ Inventaris Onroerend Erfgoed 2013b.

¹⁴ Gemeente Geraardsbergen 2013.

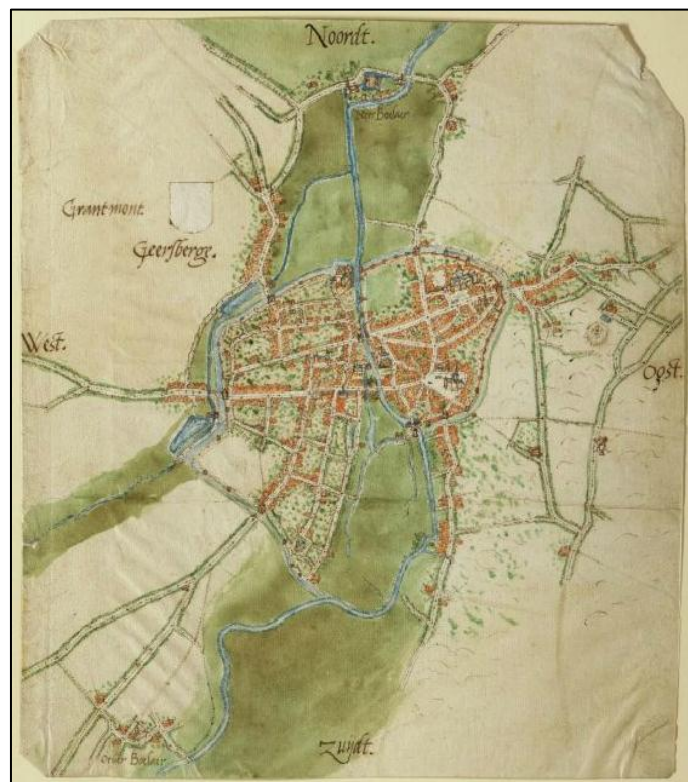
¹⁵ Geraardsbergse vereniging voor lokale geschiedenis 2013.

¹⁶ Inventaris Onroerend Erfgoed 2013c.

¹⁷ Gemeente Geraardsbergen 2013.

¹⁸ Geraardsbergse vereniging voor lokale geschiedenis 2013.

was dus één van de vier *beren* ('pairs') van Vlaanderen en had ook de status van baron. Zijn kasteel, een soort burcht, stond vermoedelijk al in de 9de eeuw in Nederboelare (te zien op de *kaart van Ferraris*). Het werd in de 16de eeuw zwaar beschadigd en begin 17de eeuw terug heropgebouwd^{19 20}. De *middeleeuwse stad* Geraardsbergen is ontstaan in de 11de eeuw dankzij de strategisch belangrijke ligging. De stichting door Boudewijn VI, graaf van Vlaanderen en Henegouwen, in de periode 1067-1070 gebeurde op een erfleen, aangekocht van Geraard, heer van Hunnegem. Dit erfleen was gelegen tussen de Dender en westelijke helling van de Oudenberg, op de grens met de graafschappen Henegouwen en Brabant. Waarschijnlijk was dit een voorzorgsmaatregel indien onder andere de Duitse keizer een bedreiging zou vormen voor Vlaanderen. Via een stadskeure schonk de graaf tal van rechten, onder andere een gegarandeerde vrijheid, om de stad te bevolken. Vermoedelijk was de oorspronkelijke keure een mondelinge toezegging die pas later schriftelijk werd bevestigd door Filips van den Elzas, graaf van Vlaanderen van 1168 tot 1191^{21 22}. Eind 11de eeuw werd de abdij van Dikkelvenne overgebracht naar de nieuwe stad, gesteund door de graaf en de heer van Boelare. Zo ontstond de Sint-Adriaansabdij in 1081, dit was belangrijk voor de sociale, economische, culturele en geestelijke expansie²³. Rond 1200 werd met het Onze-Lieve-Vrouwhospitaal één van de oudste ziekengasthuizen in het land opgericht^{24 25}.

Figuur 7: Geraardsbergen (Grantmont / Geersberge) op de Kaart van Jaco van Deventer (16de eeuw)

Geraardsbergen groeide snel uit tot een centrum met een lokale economische functie en belangrijk marktrecht (huidenvetterij en voornamelijk lakenweverij). In 1332 werden vestingmuren opgericht met versterkte torens en zes stadspoorten (de Duts- of Oudenaardse poort, de Boelarepoort, de Vlieguit - of Gentsepoort, de Over - of Brusselse poort, de Putsemeyn- of Buisemontpoort, en de Hunnegem- of Lessense poort)²⁶.

¹⁹ Gemeente Geraardsbergen 2013.

²⁰ Geraardsbergse vereniging voor lokale geschiedenis 2013.

²¹ Gemeente Geraardsbergen 2013.

²² Geraardsbergse vereniging voor lokale geschiedenis 2013.

²³ Inventaris Onroerend Erfgoed 2013b.

²⁴ Gemeente Geraardsbergen 2013.

²⁵ Geraardsbergse vereniging voor lokale geschiedenis 2013.

²⁶ Inventaris Onroerend Erfgoed 2013b.

Geraardsbergen was strategisch gelegen en werd tussen de 13^e en 17^e eeuw vaak geplaagd door oorlogen. Tussendoor waren er periodes van herstel met de kantnijverheid, tapijtweverij en lijnwaadindustrie. Vanaf de 19^e eeuw was er welvaart dankzij enerzijds de kantnijverheid en anderzijds de ingevoerde luciferfabricatie en sigarennijverheid (ca. 1830) (*Union Allumettiere*) die zich vestigden langs de oevers van de Dender²⁷.

Vanaf de 19^e eeuw werd er meer aandacht besteed aan de infrastructuur van de stad. De overgebleven vesten en stadspoorten werden gesloopt, verbindingswegen en de eerste spoorlijnen werden aangelegd, de kanalisatiewerken van de Dender werden voltooid, de stenen bruggen werden door draaibruggen vervangen en nieuwe kaaïen werden aangelegd²⁸.

In de stadskern is het middeleeuws stratenpatroon nog goed zichtbaar, met de *hoge stad* en de *lage stad*. De oudere hoge stad (rechteroever) heeft een sterk hoogteverschil en een onregelmatige aanleg, waaronder een trapeziumvormige markt waarop de hoofdstraten in stervorm uitlopen. Vele kleine, smalle straatjes met onregelmatig tracé lopen rondom en naar de markt toe. Dit in tegenstelling tot de recentere lage stad, die gekenmerkt wordt door een zeer regelmatig, bijna geometrisch stratenpatroon dat gevormd wordt door bredere, beter afgewerkte straten op en parallel met de Dender, en hoofdstraten verbonden door gerichte dwarsstraten²⁹.

3.2.2 Cartografische gegevens

Om na te gaan of er bebouwing is geweest op het terrein in historische tijden, of dat het landgebruik van het perceel is gewijzigd doorheen de tijd, zijn historische kaarten geraadpleegd. Er werden verschillende historische kaarten bestudeerd: de kaart van Jacob van Deventer (16de eeuw) de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (2de helft 18de eeuw), de Atlas van de Buurtwegen (ca. 1840) en de kadasterkaart van Philippe-Christian Popp (2de helft 19de eeuw).

3.2.2.1 Kaart van Jacob van Deventer (1500/1503 – 1575)

Op de *kaart van Deventer* is de Astridlaan nog niet weergegeven en binnen het onderzoeksgebied is er geen bebouwing aangeduid, enkel akkers en weilanden (Figuur 8)³⁰. De bewoningskernen van Nederboelare (*Neer Boelaer*) en Geraardsbergen (*Grantmont* of *Geersberge*) zijn duidelijk herkenbaar. De splitsing van de Gentsestraat in de Gentsestraat en de Reepstraat, die de loop van de Molenbeek wat volgen, is een aanknopingspunt op de historische kaart om de locatie van het plangebied te situeren.

²⁷ Inventaris Onroerend Erfgoed 2013b.

²⁸ Inventaris Onroerend Erfgoed 2013b.

²⁹ Inventaris Onroerend Erfgoed 2013b.

³⁰ Digitale Bibliotheek van de Koninklijke Bibliotheek van België 2013a.

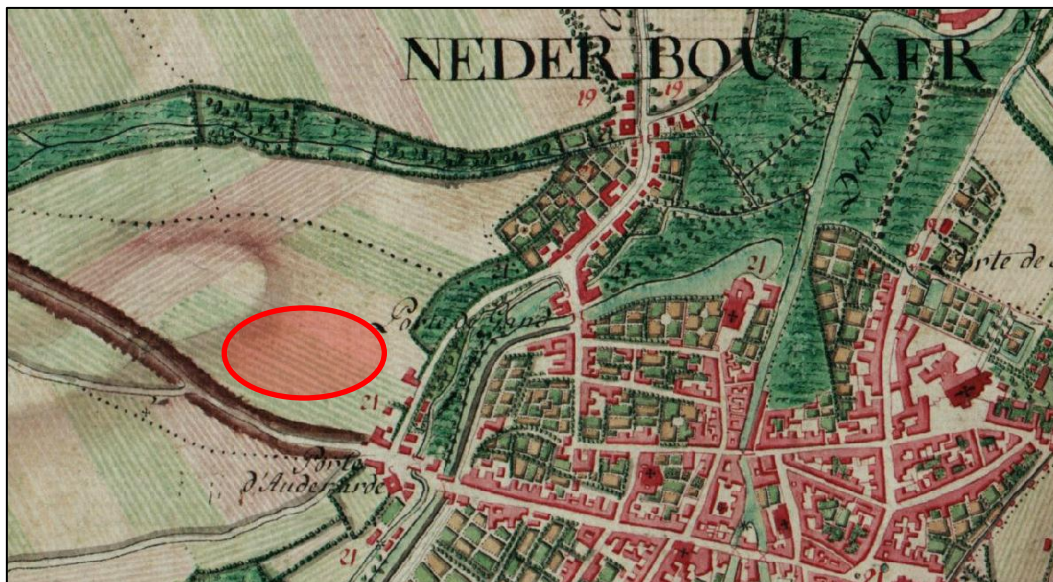

Figuur 8: Situering onderzoeksgebied op de Kaart van Jacob van Deventer (1500/1503-1575)³¹

³¹ Digitale Bibliotheek van de Koninklijke Bibliotheek van België 2013a

3.2.2.2 Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778)

Op de *Ferrariskaart* is de Astridlaan nog niet weergegeven en binnen het onderzoeksgebied is er geen bebouwing aangeduid, enkel akkers en weilanden (Figuur 9)³². De bewoningskernen van Nederboelare (*Nederboulær*) en Geraardsbergen (*Gheeraersberghe* of *Grammont*) zijn duidelijk herkenbaar. Ook hier is de splitsing van de Gentsestraat in de Gentsestraat en de Reepstraat, die de loop van de Molenbeek wat volgen, een aanknopingspunt op de historische kaart om de locatie van het plangebied te situeren.

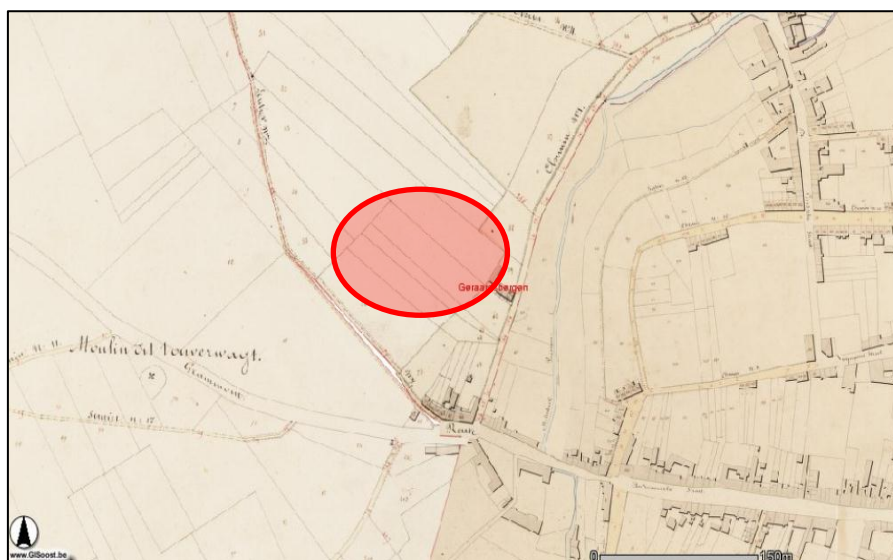
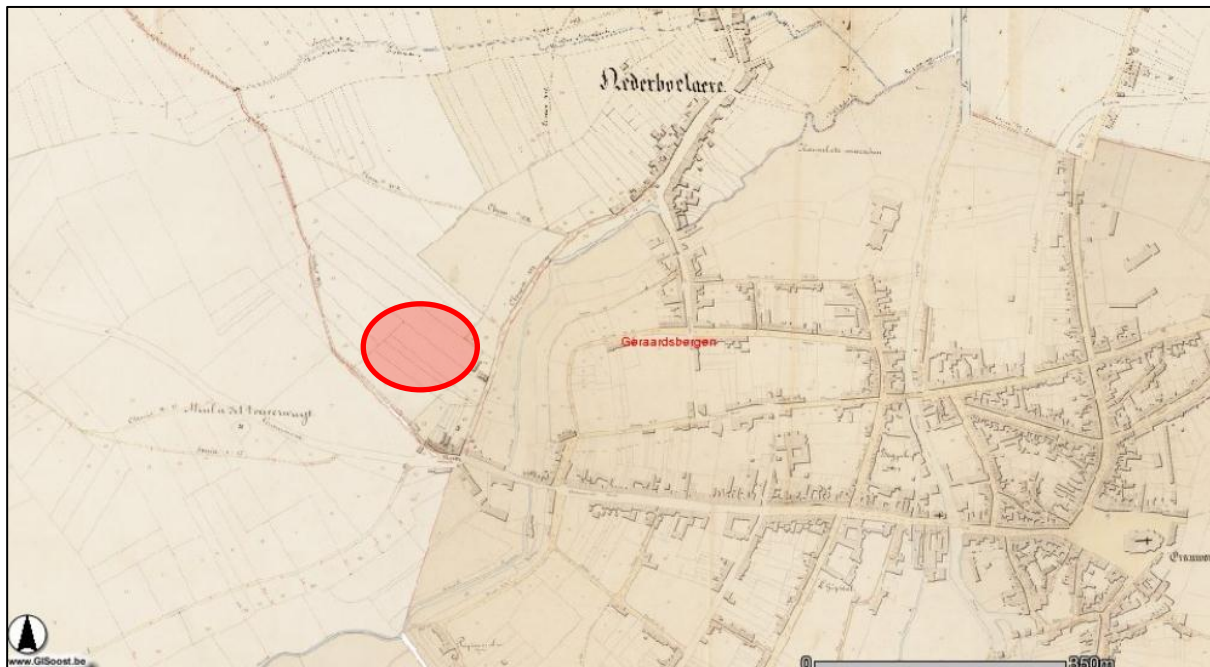
Figuur 9: Situering onderzoeksgebied op de Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden (*Ferrariskaart*) (1771-1778)³³

³² Digitale Bibliotheek van de Koninklijke Bibliotheek van België 2013b.

³³ Digitale Bibliotheek van de Koninklijke Bibliotheek van België 2013a

3.2.2.3 Atlas van de Buurtwegen (ca. 1840)

Op de Atlas van de Buurtwegen, opgesteld rond 1840, staat het onderzoeksgebied grotendeels als akkers en weilanden aangeduid (Figuur 10)³⁴. De splitsing van de Gentsestraat en de Reepstraat, net als de loop van de Molenbeek, vormen opnieuw aanknopingspunten. Het stratenpatroon en de onderverdeling van de percelen vertonen reeds gelijkenissen met de huidige situatie, maar de Astridlaan is nog niet weergegeven.

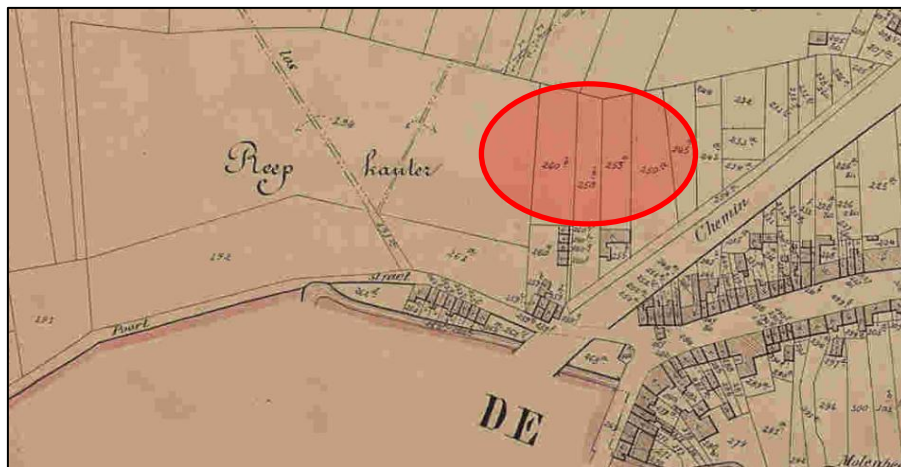
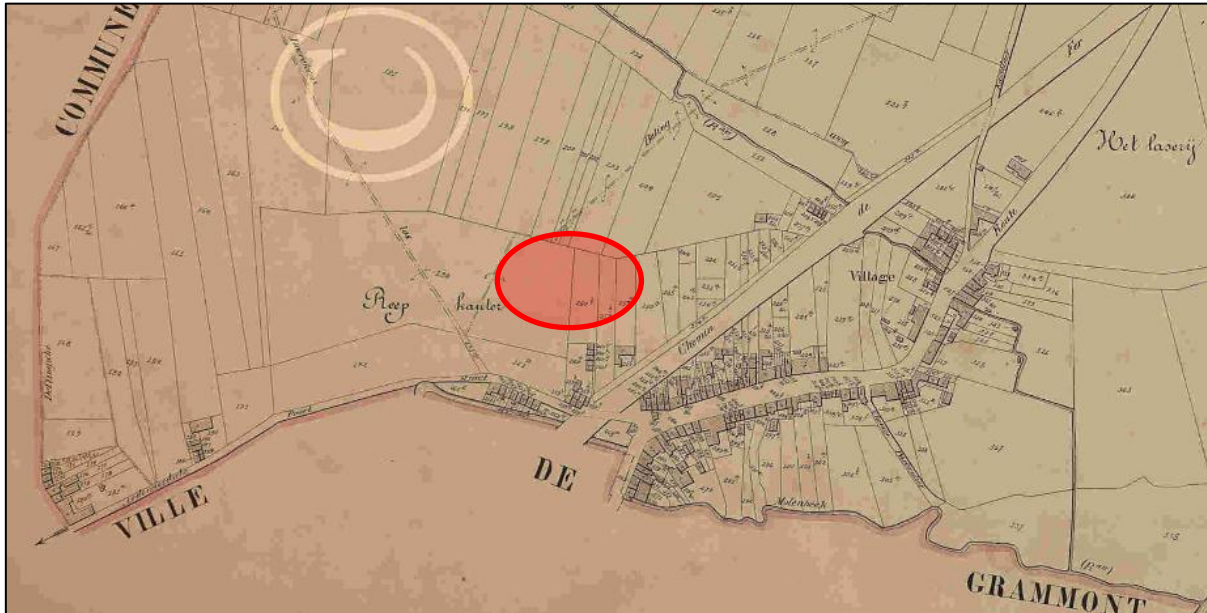
Figuur 10: Situering onderzoeksgebied op de Atlas van de Buurtwegen (ca. 1840)³⁵

³⁴ Provincie Oost-Vlaanderen 2013b

³⁵ Provincie Oost-Vlaanderen 2013b

3.2.2.4 Poppkaart (tweede helft 19de eeuw)

De kaart van Philippe-Christian Popp (*Atlas cadastral parcellaire de la Belgique*) (Figuur 11)³⁶ opgesteld in de tweede helft van de 19^e eeuw, vertoont een gelijkaardig beeld. Ook hier is het gebied vermoedelijk grotendeels in gebruik als akkers en weilanden. Het stratenpatroon afgebeeld op de kaart vertoont gelijkenissen met het huidige wegennet. De *Audenaerdsche Poort Straet* (Oudenaardsestraat) en de *Chemin de Fer de Dendre et Waes*, naast de *Route de Grammont a Gand* zijn de enige knooppunten om het plangebied te situeren.

Figuur 11: Situering onderzoeksgebied op de Poppkaart (1855)³⁷

Samenvattend kan gesteld worden dat het plangebied vermoedelijk onbebouwd is gebleven tot het begin van de 19de eeuw. Deze stelling moet evenwel met enige omzichtigheid worden behandeld, daar de oudste voor handen zijnde en geraadpleegde kaarten niet altijd even betrouwbaar zijn op perceelsniveau. Dikwijls wordt er heel figuratief omgesprongen en worden enkel de belangrijkste gebouwen (kerken, hoeves, kastelen, abdijen, enz.) weergegeven.

Ook voor de periode van vóór we kaarten kunnen raadplegen, dus alles voor de 17de /18de eeuw, kan geen uitspraak worden gedaan op basis van de cartografische bronnen.

³⁶ Digitale Bibliotheek van de Koninklijke Bibliotheek van België 2013b.

³⁷ Digitale Bibliotheek van de koninklijke bibliotheek van België 2013b

3.2.3 Archeologische gegevens

Om in te schatten wat het archeologisch potentieel van het terrein aan de Astridlaan te Geraardsbergen is, werd gekeken naar wat er archeologisch al bekend is uit de omgeving van het plangebied. Daarvoor is de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) als uitgangspunt gebruikt.

In de CAI zijn archeologische waarden uit heel Vlaanderen verzameld. Hoewel de inventaris niet geheel volledig is, kan ze toch dienen als eerste inzicht in wat er archeologisch in een gebied aangetroffen is. Voor het plangebied aan de Astridlaan zelf zijn nog geen archeologische waarden gekend (Figuur 12)³⁸.

Figuur 12: CAI-kaart van het onderzoeksgebied met de archeologische vindplaatsen in de omgeving³⁹

In de omgeving van het terrein zijn er wel vindplaatsen te zien op de CAI⁴⁰.

Ten zuidwesten van het plangebied is er een gekende vindplaats, locatie 156978, *Goeferdinje J. Van Waesberghestraat*. Er werden bewoningssporen uit de nieuwe tijd aangetroffen, o.a. greppels, kuilen en paalsporen (*Structuur 156629*). Daarnaast kwamen archeologische objecten aan het licht uit de steentijd (afslag in silex) en nieuwe tijden (enkele fragmenten rood aardewerk, bodemfragment van een bord in faïence) (*Structuur 156639*).

Ten noordoosten van het onderzoeksgebied is er nog een vindplaats gekend, locatie 503740, *Jozefietencollege*. Middeleeuwse *Ham*, het overstromingsgebied tussen de Dender en de Molenbeek. De huidige benaming is afkomstig van de Karmelieten.

Laatmiddeleeuwse kerk en klooster, gesticht door de Karmelieten en gebouwd op de plaats van het vervallen kasteel *Ter Gracht*.

Volmiddeleeuws versterkt kasteel dat deel uitmaakte van de verdedigingsgordel van de stad. In 1971 zijn in de kloostertuin grondvesten gevonden. (*Structuur 32757*).

Ten (zuid)oosten van het plangebied zijn nog drie vindplaatsen gekend:

Locatie 502263, *Sint-Katarinacollege*, Oudste vermelding dateert uit 1247, huidig gebouw dateert uit 1620-1640 (vernieuwingswerken) (*Structuur 31315*).

³⁸ Centraal Archeologische Inventaris 2013.

³⁹ Centraal Archeologische Inventaris 2013.

⁴⁰ Centraal Archeologische Inventaris 2013.

Laatmiddeleeuwse / nieuwe tijd vondst van natuursteen gevonden onder de middenbeuk van de kerk, achter de crypte. De natuursteen bevatte een gekleurde sculptuur van een mensenhoofdje in Balegemse steen. Vermoedelijk was het een sluitsteen van een portiek van de eerste kerk.

Laatmiddeleeuws / nieuwe tijd vondst van een vlakgraf met drie bakstenen grafkelders. De holte had de vorm van een sarcofaag met houtrestanten en menselijke beenderresten.

Laatmiddeleeuws / nieuwe tijd vondst van aardewerk, meer bepaald geglazuurde en niet geglazuurde tegelstukken in terracotta.

Locatie 151084, *Grotestraat 65 (Structuur 151630)*

15de – 16de-eeuwse bewoningssporen, o.a. kuilen met brandafval (verbrande leem, baksteenpuin, houtskoolfragmenten...), grijs en rood aardewerk, oxiderend gebakken en geglazuurd gebakken aardewerk, bakstenen, dakpannen, dierlijk botmateriaal, metaalslakken, ijzeren fragmenten,...

14de – 15de-eeuwse bewoningssporen, afvalputten / beerputten met Sieburgsteengoed en tegel met swastikamotief, baksteenpuin,...

13de – 14de-eeuwse ondiepe greppel met komvormig bodemverloop.

13de – 14de-eeuwse kuil met houtskoolrijke vulling, grote hoeveelheid aardewerk en bouw materiaal, verbrande leem,...

Laatmiddeleeuwse kuil met humusrijke vulling met verbrande leem, houtskoolfragmenten, aardewerk, organisch materiaal,...

2de helft 17de-eeuwse kuil met volledig bewaard bord in faience.

Niet te dateren begravingssporen met de vondst van een karkas van een rund en van een paard.

18de – 19de-eeuwse kuil met baksteenpuin, 'Delftse tegels', glas, botmateriaal, aardewerk,...

14de-eeuwse kuil met o.a. steengoed van Rijnland en Langerwehe

Locatie 502277, *Onze-Lieve-Vrouwhospitaal (Structuur 31367)*: Hospitaal gesticht door Boudewijn IX in 1200.

3.2.4 Archeologische verwachting

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kan niet met zekerheid gezegd worden of er structuren zullen aangetroffen worden. Het onderzoeksgebied werd niet specifiek bij naam vermeld in de historische bronnen. Op de historische kaarten staan enkel velden afgebeeld en voor het plangebied en de directe omgeving zijn geen archeologische waarden bekend. Dit betekent echter niet dat er een lage verwachting kan voorop gesteld worden aangezien de ligging van het plangebied op een hoge en droge plaats in het landschap een sterke aantrekkingskracht voor bewoning en akkerbouw had in het verleden. Bovendien zijn de historische bronnen vrij fragmentair te noemen als het aankomt op 'gewone' bewoning. Hetzelfde kan gezegd worden over de historische kaarten (voornamelijk de Ferrariskaart), waarbij ook rekening moet worden gehouden met het feit dat de vroegst bestudeerde kaart dateert uit de 18de eeuw. Mogelijk eerder aanwezige middeleeuwse structuren konden toen reeds verdwenen zijn.

In de directe omgeving van het plangebied zijn vooral vindplaatsen uit de middeleeuwen bekend. Uit de oudere perioden (steentijden-metaaltijden-Romeinse periode) zijn geen archeologische vindplaatsen of historische bronnen bekend, die relevant zijn voor het onderzoeksgebied.

4.1 Bodem

Op de bodemkaart kunnen volgende sequenties worden afgelezen:

- OT: sterk vergraven gronden)
- Abp: droge leembodem zonder profiel
- AbB: droge leembodem met textuur B of structuur B horizont

In het plangebied werden voornamelijk sterk vergraven gronden aangetroffen. In het noorden kwam een droge leembodem zonder profiel voor, en hier en daar ook een droge leembodem met textuur B-horizont (kleinspoelingshorizont of Bt-horizont).

Op het terrein heeft in het verleden een woonhuis en een Mercedes-garage gestaan (Figuur 14). De impact van deze verstoringen was reeds aan het maaiveld zichtbaar. Zo was er in de zuidoostelijke helft van werkput 1 een grote kuil met een diepte van ca. twee meter zichtbaar ter hoogte van waar de kelder van het (nu gesloopte) woonhuis zich bevond. De plaats waar de Mercedes-garage heeft gestaan, ter hoogte van werkputten 3 en 4, vormde een lager gelegen terreindeel, terwijl daarachter een hoge steilrand aanwezig was als gevolg van het afgraven van de oorspronkelijke helling. De oorspronkelijke helling zal ter plaatse een veel geleidelijker verloop hebben gekend.

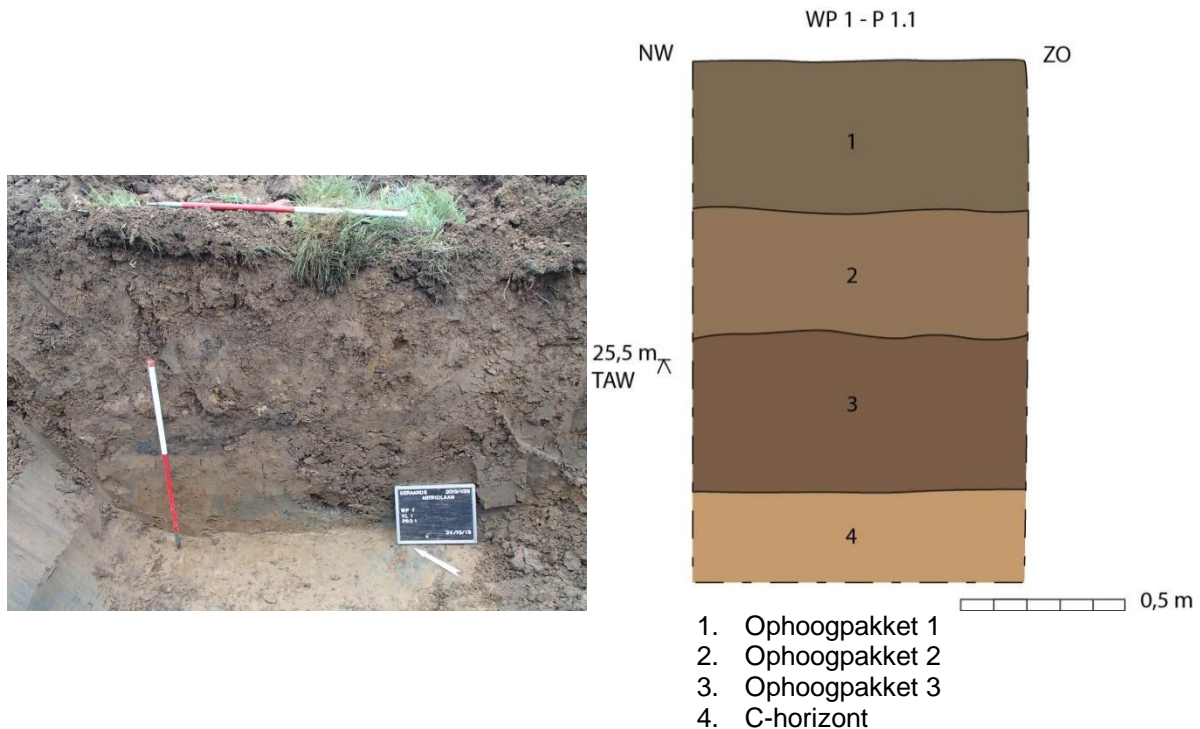
Figuur 14: Aanduiding plangebied met sleuvenplan en recent afgebroken bebouwing⁴¹

De profielen in de werkputten waren dan ook grotendeels verstoord, met uitzondering van het noordwestelijke terreindeel, waar sprake was van een droge leembodem zonder profiel of een leembodem met textuur B-horizont aanwezig was (werkputten 5, 6, 7 en het noordelijke uiteinde van werkput 10).

Werkput 1 was bijna over de gehele lijn verstoord. In de zuidoostelijke helft van werkput 1 was de bodem verstoord tot 130 cm beneden maaiveld. Er waren drie ophoogpakketten aanwezig, hieronder

⁴¹ © Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem; Geraardsbergen, Astridlaan, Retailcenter. Zie ook figuur 3.

bevond zich het onverstoord moedermateriaal (C-horizont) bestaande uit uiterst siltig zand met oxidatie- en reductieplekken en ijzerconcreties (Figuur 15). In profiel 1.2 was de bodem verstoord tot op ca. 100 cm beneden maaiveld. Profiel 1.3 kon enkel fotografisch gedocumenteerd worden. Hier hadden diepe afgravingen plaatsgevonden die naderhand met zand terug opgevuld waren (Figuur 16).

Figuur 15: Detailfoto en profieltekening WP 1 Profiel 1.1

Figuur 16: Detailfoto WP 1 Profiel 1.2 (links) en Profiel 1.3 (rechts)

Ook werkput 2 was over het grootste deel van de werkput verstoord. Profiel 2.1 liet een verstoring zien tot ruim 160 cm beneden maaiveld. Boven het moedermateriaal, bestaande uit sterk zandige, lichtgrijsbruine leem, waren vier opgebrachte pakketten aanwezig (Figuur 17).

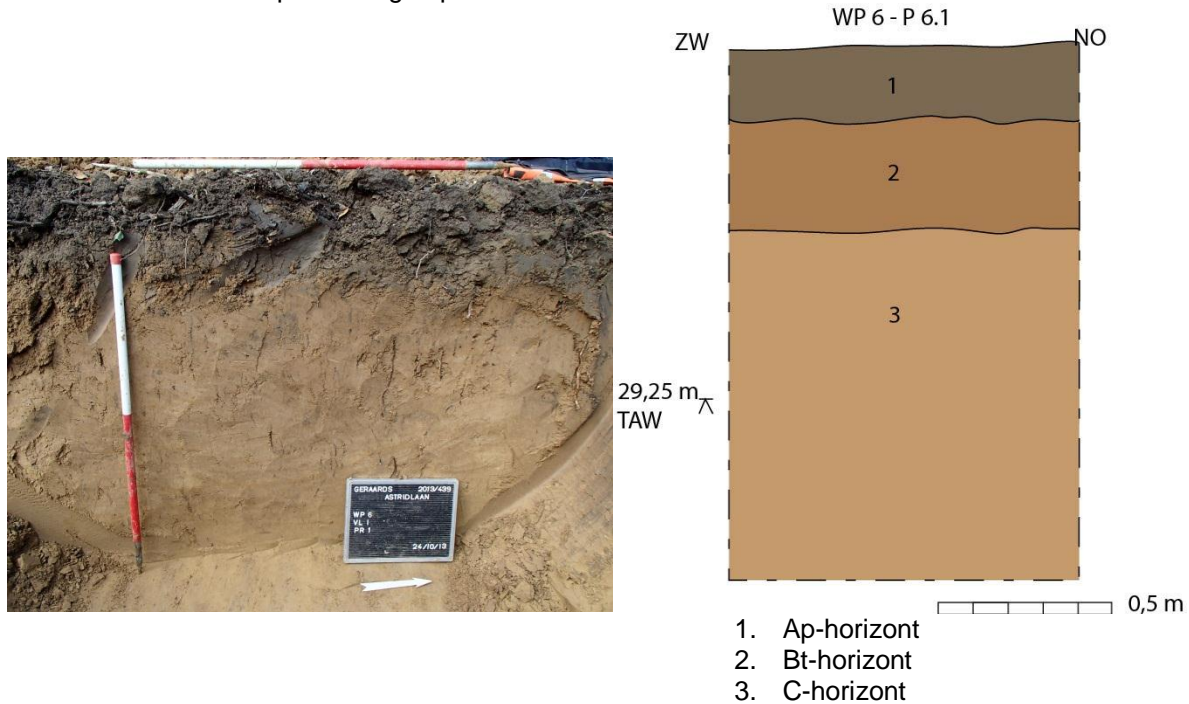
Figuur 17: Detailfoto WP 2 Profiel 2.1

Werkput 3 en 4, die zich op de locatie van de voormalige Mercedesgarage bevonden, waren minder diep verstoord. Onmiddellijk onder een dunne bouwvoor van ca. 10-20 cm bevond zich de C-horizont. In beide werkputten viel een zekere stratigrafie in het moedermateriaal waar te nemen, die zandiger werd naar onder toe. In werkput 3 was onder de 1C-horizont (ongeveer 40 cm dik), bestaande uit oranjebruine, sterk zandige leem (met een grofzandige bijmenging). Hieronder bevond zich de 2C-horizont (eveneens ca. 40 cm dik), bestaande uit zwak zandige, lichtbruingrijze leem. Daaronder ging het profiel uiteindelijk over in lichtbruingrijs, uiterst siltig tot zelfs kleiig zand. Ook in profiel 4.1 werd een stratigrafisch onderscheid tussen een 1C- en een 2C-horizont waargenomen, waarbij het onderste pakket een enigszins gelaagd karakter bezat (leemlagen afgewisseld met zandige laminae). Hoewel de profielen in werkput 3 en 4 een vrij onverstoord karakter kenden, mag worden aangenomen dat de bodem er niettemin in belangrijke mate is afgetopt bij het afgraven van de oorspronkelijke helling en de aanleg van de garage (Figuur 18).

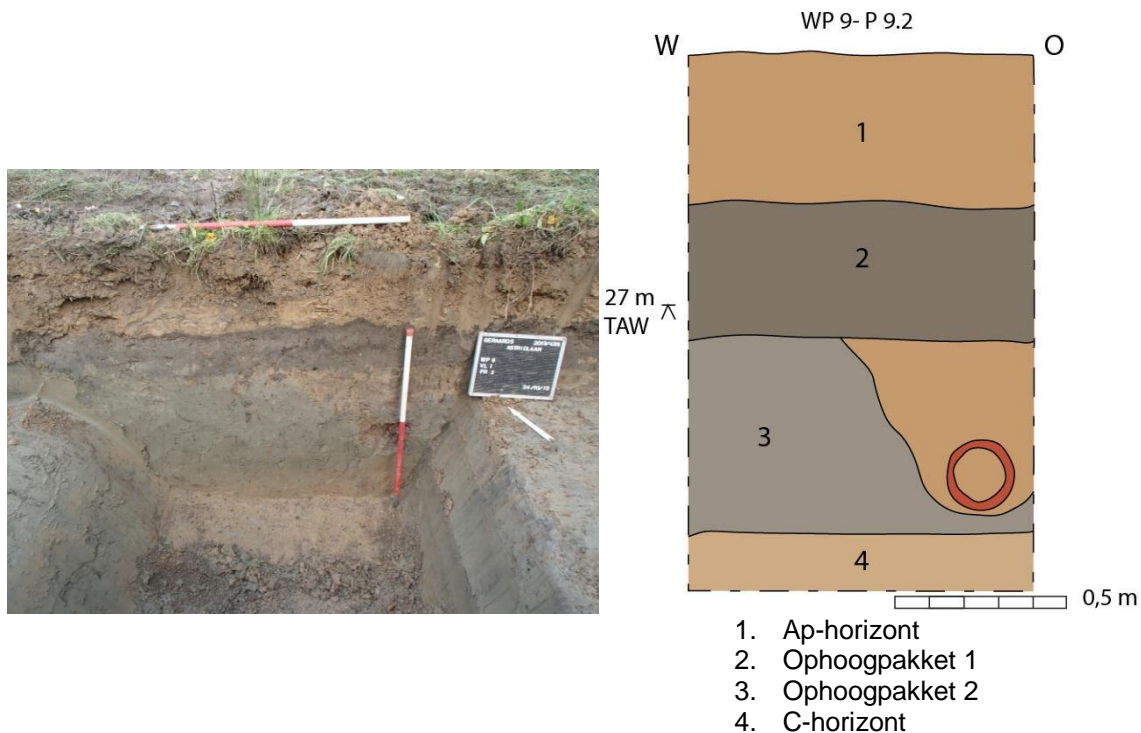

Figuur 18: Detailfoto's WP 3 Profiel 3.1 (links) en WP 4 Profiel 4.1

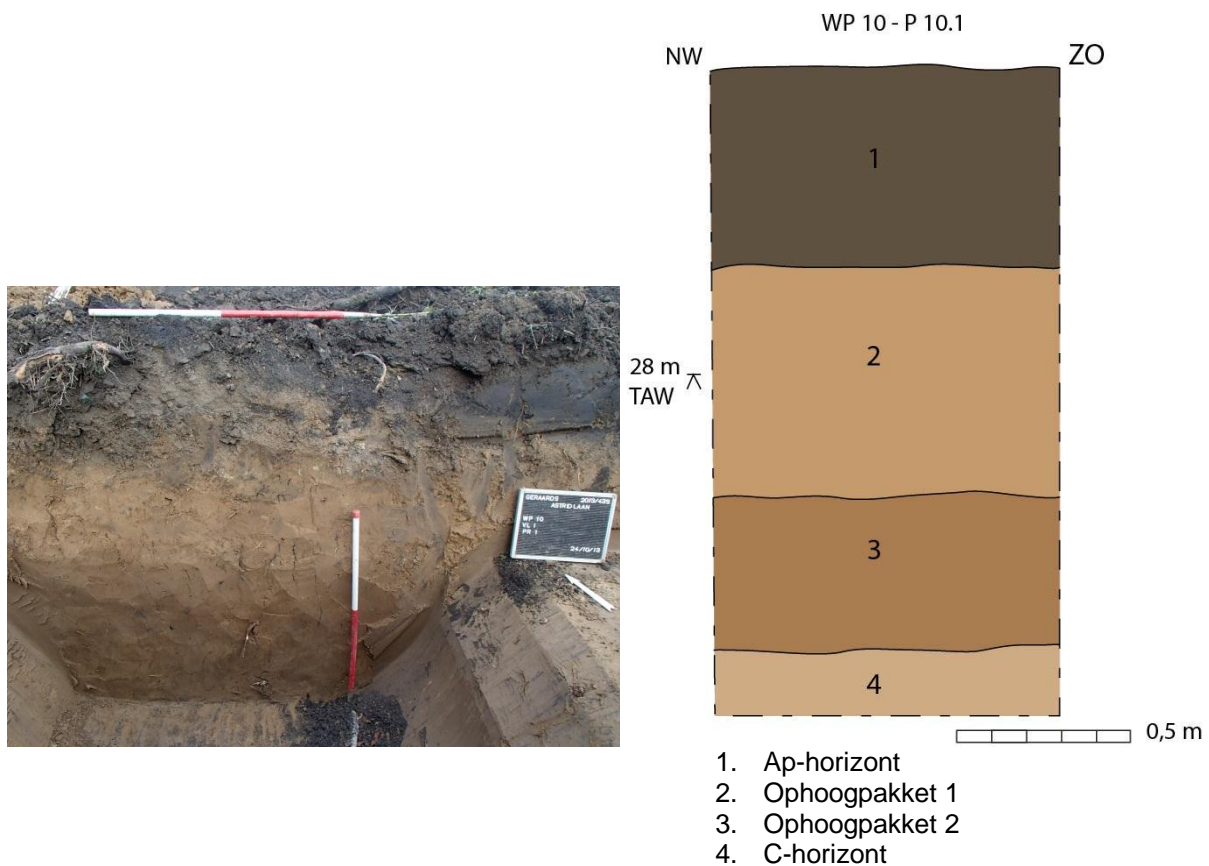
In werkputten 8, 9 en 10 waren eveneens grote tot zeer grote arealen verstoord. De profielen waren er verstoord tot op een diepte van 130-170 cm beneden maaiveld. Enkel de profielen in het noordwesten van het plangebied, gelegen aan de bovenkant van de steilrand, hadden een onverstoord en niet-afgetopt karakter. Concreet betreft het hier werkputten 5, 6, 7 en het noordelijke uiteinde van werkput 10. In profiel 6.1 was onder een bouwvoor met een dikte van ongeveer 20 cm een kleinspoelingshorizont (textuur B-horizont of Bt-horizont) aanwezig. Hieronder bevond zich de C-horizont, bestaande uit sterk zandige lichtbruine leem met zandige laminae (Figuur 19, Figuur 20, Figuur 21). De aanwezigheid van een deels intacte Bt-horizont wijst erop dat de erosie hier ter plaatse de bodem niet al te diep heeft afgetopt.

Figuur 19: Detailfoto en profieltekening WP 6 Profiel 6.1

Figuur 20: Detailfoto en profieltekening WP 9 Profiel 9.2

Figuur 21: Detailfoto en profieltekening WP 10 Profiel 10.1

4.2 Sporen en structuren

4.2.1 Algemeen

In dit hoofdstuk worden de sporen uit het veldonderzoek geanalyseerd. De basis voor de spooranalyse is de velddocumentatie van het proefsleuvenonderzoek, die bestaat uit de vlak- en profieltekeningen.

In totaal werden 10 proefsleuven (WP 1 tem. 10) aangelegd, met een totaal afgegraven oppervlakte van 960 m², m.a.w. 12,5 % van het onderzoeksterrein werd onderzocht. De sporen werden per sleuf oplopend genummerd (*Sleufnummer*).

In de proefsleuven werden slechts recente sporen en verstoringen geregistreerd (zie overzichtsplan in bijlage). Deze sporen werden beschreven en geanalyseerd ondanks hun geringe archeologische relevantie. Hun belang bestond voornamelijk in het feit dat zij door hun omvang en ligging het beeld van de sporen hebben beïnvloed.

4.2.2 Sporen

In werkput 1 werden slechts enkele recente sporen en verstoringen aangetroffen. De hoogte van het maaiveld schommelde van 27,80 m TAW in het noordwesten tot 26 m TAW in het zuidoosten van het plangebied. Ook de diepte van het archeologisch vlak varieerde van 27 m TAW in het noordwesten tot 25,5 m TAW in het zuidoosten van het terrein. De zuidoostelijke hoek van de werkput was verstoord doordat de kelder van het (gesloopte) woonhuis was uitgegraven en een diepe put achterliet.

Spoor S.1.1 was een recent rechthoekig waterputje met bakstenen muurtjes en betonfragmenten. In de noordoostelijke zijde was nog een afvoerbuiss te zien.

Verder in het vlak was een onregelmatige, grijsbruine verkleuring te zien die werd geïnterpreteerd als een kuil van een recente verstoring, S.1.2. (Figuur 22).

Figuur 22: Detailfoto spoor S.1.1 (links) en S.1.2 (rechts)

Werkputten WP 2, WP3 en WP 4 lagen in het lager gelegen deel van het plangebied, ter hoogte van de vroegere garage. Deze hadden dezelfde zuidwest-noordoost oriëntatie, waarbij het maaiveld gemiddeld op 27 m TAW lag en het archeologisch vlak werd aangelegd op 26,75 m – 27 m TAW. In de werkputten waren enkel grote onregelmatige blauwgrijs-bruin gevlekte verkleuringen te zien die werden geïnterpreteerd als kuilen van recente verstoringen (S.2.1, S.2.2, S.2.3, S.3.1, S.4.1 en S.4.2) (Figuur 23).

Figuur 23: Detailfoto WP 2 (links) en WP 4 (rechts)

In het noordwesten van het terrein werden de ligging en de oriëntatie van de werkputten WP 5, WP 6 en WP 7 wat aangepast aan de toestand van het terrein en de nog aanwezige bomen. Deze werkputten waren gelegen op de hoge steilrand en waren relatief onverstoord. WP 5 had een noordwest-zuidoost oriëntatie, terwijl WP 6 en WP7 zuidwest-noordoost georiënteerd waren. De hoogte van het maaiveld lag op ca. 30 m TAW en het archeologisch vlak werd aangelegd op ca. 29 m – 29,5 m TAW. In werkputten WP 5 en WP 7 werden geen sporen onderscheiden, enkel in WP 6 was een onregelmatige blauwgrijs-bruin gevlekte verkleuring te zien. Deze werd geïnterpreteerd als een recente verstoring (S.6.1) (Figuur 24).

Figuur 24: Detailfoto WP 6 (links) en WP7 (rechts)

In het westen van het terrein werden werkputten WP 8, WP 9 en WP 10 aangelegd, met een noordwest-zuidoost oriëntatie. De hoogte van het maaiveld varieerde van ca. 29,5 m TAW in het noordwesten tot ca. 27,5 m in het zuidwesten van het plangebied. Het archeologisch vlak werd op ca. 28 m TAW aangelegd in het noordwesten en op ca. 26,75 m TAW in het zuidwesten van het terrein.

In deze werkputten werden enkel recente sporen naast uitgestrekte verstoringen onderscheiden.

In het noorden van WP 8 bevond zich een rechthoekig afvalputje met bakstenen muurtjes dat volledig was opgevuld met puin (S.8.1). Verder werden er in de verschillende werkputten enkel grote, onregelmatige blauwgrijs-bruin gevlekte verkleuringen waargenomen die werden geïnterpreteerd als recente verstoringen (S.8.2, S.9.1 en S.10.1). De werkputten waren ook ernstig verstoord door de aanwezigheid van bomen (S.8.3, S.9.2) (Figuur 25, Figuur 26, Figuur 27).

Figuur 25: Detailfoto's WP 8

Figuur 26: Detailfoto's WP 9

Figuur 27: Detailfoto's WP 10

5 Vondstmateriaal

Tijdens het veldonderzoek werden geen vondsten aangetroffen.

6 Analyse en interpretatie

Op het terrein aan de Astridlaan hebben in het verleden vergravingen plaatsgevonden en is er bewoning (woonhuis en Mercedesgarage) geweest. Op de bodemkaart staat het plangebied gedeeltelijk gekarteerd als *vergraven terrein*. De impact van de verstoringen was reeds aan het maaiveld zichtbaar. In het zuidoosten van het plangebied, ter hoogte van de Astridlaan, was een grote kuil aanwezig ter hoogte van de vroegere kelder van het gesloopte woonhuis. Centraal in het plangebied, ter hoogte van de vroegere Mercedesgarage, is het terrein lager gelegen. Daarachter was nog een hoge steilrand aanwezig, het resultaat van het afgraven van de oorspronkelijke helling.

De proefsleuven bevestigden het beeld van deze observaties, zowel in het aangelegde vlak als in de bodemprofielen kwamen uitgestrekte zones met diepe verstoringen aan het licht. Het zuidoosten van het terrein was zwaar verstoord, ter hoogte van WP 1 en WP 2. Het centrale deel, ter hoogte van WP 3 en WP 4, was niet zo zwaar verstoord, maar in de bodemprofielen was duidelijk dat het terrein werd afgetopt. In de westelijke helft van het terrein, ter hoogte van WP 8, WP 9 en de zuidelijke helft van WP 10, waren ook grote en uitgestrekte verstoringen zichtbaar.

Enkel de proefsleuven in het noorden van het terrein, WP 5, WP 6, WP 7 en het noorden van WP 10, hadden een relatief onverstoord uitzicht, maar ook hier werden geen archeologische sporen aangetroffen.

7 Besluit en waardering

7.1 Algemeen

De archeologische prospectie met ingreep in de bodem, uitgevoerd door BAAC Vlaanderen bvba in opdracht van JBC / N.V. Europe Investments op het terrein aan de Astridlaan te Geraardsbergen, heeft volgende resultaten opgeleverd.

Binnen het onderzoeksgebied werden tijdens het vooronderzoek enkel recente sporen en uitgestrekte verstoringen geregistreerd. Het terrein was nagenoeg volledig verstoord door diepe afgravingen en nivellering. Enkel het noorden van het terrein was relatief onverstoord, maar ook hier kwamen geen archeologische sporen aan het licht.

7.2 Besluit en beantwoording onderzoeksvragen

Het doel van de prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

1. Zijn er sporen aanwezig?

Tijdens het onderzoek werden enkel recente sporen en verstoringen aangetroffen. Grote delen van het plangebied waren zwaar verstoord door recente vergravingen en nivelleringswerken, en door de aanwezigheid van bomen. Ook in het relatief onverstoord noordelijk deel van het terrein werden geen archeologische sporen aangetroffen.

2. Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?

De aangetroffen sporen zijn het resultaat van menselijke activiteiten in een recent verleden en dus antropogeen van aard. Deze hebben echter geen archeologische waarde.

3. In hoeverre is de bodemopbouw intact?

Grote delen van het plangebied waren zwaar verstoord. Er zijn enkel sporen van recente vergravingen, uitgestrekte verstoringen en nivellering van het terrein. De bodemopbouw is niet meer intact.

4. Wat is de implicatie voor de bewaringstoestand van de sporen?

Door de recente vergravingen en nivellering van het terrein zijn mogelijk aanwezige archeologische sporen weggegraven.

5. Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?

Niet van toepassing.

6. Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?

Niet van toepassing.

7. *Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en de omvang van de occupatie?*

Niet van toepassing.

8. *Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettings,...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?*

Nee.

9. *Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten?*

Nee.

10. *Welke zone komt in aanmerking voor een eventueel vervolgonderzoek? Wat is de verwachte spoordensiteit?*

Niet van toepassing.

11. *Welke onderzoeksvragen en aandachtspunten kunnen geformuleerd worden in functie van een eventueel vervolgonderzoek?*

Niet van toepassing.

7.3 Advies

Vanwege de aanwezigheid van diepe verstoringen in grote delen van het plangebied, en de afwezigheid van archeologisch waardevolle sporen, adviseert BAAC Vlaanderen om in het plangebied geen vervolgonderzoek uit te voeren.

8 Bibliografie

AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN (AGIV) 2013a: *Kleurenorthofoto's* [online], <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/kleurenorthofoto/#> (geraadpleegd op 2 oktober 2013).

AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN (AGIV) 2013b: *Digitale bodemkaart Vlaanderen* [online], <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart/#> (geraadpleegd op 2 oktober 2013).

CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS (CAI) 2013: *Geraardsbergen* [online], <http://geovlaanderen.gisvlaanderen.be/geo-vlaanderen/cai/#> (geraadpleegd op 2 oktober 2013).

DIGITALE BIBLIOTHEEK VAN DE KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIE 2013a: *Jacob van Deventer Grantmont* [online], <http://lucia.kbr.be/mapview/index.php?image=/deventer/1588265.imgf>, (geraadpleegd op 2 oktober 2013).

DIGITALE BIBLIOTHEEK VAN DE KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIE 2013b: *Ferrariskaart Grammont* [online], http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerrarisCarte_nl.html, (geraadpleegd op 2 oktober 2013).

DIGITALE BIBLIOTHEEK VAN DE KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIE 2013b: *Atlas cadastral parcellaire de la Belgique* [online], http://dgtl.kbr.be:1801/view/action/singleViewer.do?dvs=1380788053260~826&locale=nl_BE&VIEWER_URL=/view/action/singleViewer.do?&DELIVERY_RULE_ID=10&search_terms=grammont&adjacency=N&application=DIGITool-3&frameId=1&usePid1=true&usePid2=true, (geraadpleegd op 2 oktober 2013).

DOV VLAANDEREN 2013a: Databank Ondergrond Vlaanderen [online], <https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/index.html> (geraadpleegd op 2 oktober 2013).

DOV VLAANDEREN 2013b: Databank Ondergrond Vlaanderen *Geografisch Zoeken* [online], <https://dov.vlaanderen.be/dov/DOVInternet/startup.jsp> (geraadpleegd op 2 oktober 2013).

GEMEENTE GERAARDSBERGEN 2013: Geschiedenis van de stad Geraardsbergen [online], <http://www.geraardsbergen.be/content/content/record.php?ID=1158&markSrch=1> (geraadpleegd op 2 oktober 2013).

GERAARDSBERGSE VERENIGING VOOR LOKALE GESCHIEDENIS 2013 [online], <http://gerardimontium.wordpress.com/> (geraadpleegd op 2 oktober 2013).

INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2013a: Geraardsbergen. Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed [online]. ID 20077, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/20077> (geraadpleegd op 2 oktober 2013).

INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2013b: Geraardsbergen. Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed [online]. ID 20329, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/20329> (geraadpleegd op 2 oktober 2013).

INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2013c: Geraardsbergen - Nederboelare. Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed [online]. ID 20334, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/20334> (geraadpleegd op 2 oktober 2013).

PROVINCIE OOST-VLAANDEREN 2013a: *Topografische kaarten NGI* [online], <http://www.gisoost.be/KLEURENTOPO/> (geraadpleegd op 1 oktober 2013).

PROVINCIE OOST-VLAANDEREN 2013b: *Atlas der Buurtwegen (1841)* [online],
<http://www.gisoost.be/ATLASBW/> (geraadpleegd op 1 oktober 2013).

9 Lijst met figuren

Figuur 1: Situering onderzoeksgebied op een orthofoto	1
Figuur 2: Situering onderzoeksgebied op de topografische kaart	2
Figuur 3: Aanduiding plangebied met recent afgebroken bebouwing.....	3
Figuur 4: Situering onderzoeksgebied op de bodemkaart van Vlaanderen	6
Figuur 5: Situering onderzoeksgebied op de tertiairgeologische kaart.....	7
Figuur 6: Situering onderzoeksgebied op de quartairgeologische kaart.....	8
Figuur 7: Geraardsbergen (Grantmont / Geersberge) op de Kaart van Jacon van Deventer (16 ^{de} eeuw)	9
Figuur 8: Situering onderzoeksgebied op de Kaart van Jacob van Deventer (1500/1503-1575)	11
Figuur 9: Situering onderzoeksgebied op de Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden (Ferrariskaart) (1771-1778)	12
Figuur 10: Situering onderzoeksgebied op de Atlas van de Buurtwegen (ca. 1840).....	13
Figuur 11: Situering onderzoeksgebied op de Poppkaart (1855)	14
Figuur 12: CAI-kaart van het onderzoeksgebied met de archeologische vindplaatsen in de omgeving	15
Figuur 13: Inplanting proefsleuven binnen het plangebied	17
Figuur 14: Aanduiding plangebied met sleuvenplan en recent afgebroken bebouwing	18
Figuur 15: Detailfoto en profieltekening WP 1 Profiel 1.1	19
Figuur 16: Detailfoto WP 1 Profiel 1.2 (links) en Profiel 1.3 (rechts)	19
Figuur 17: Detailfoto WP 2 Profiel 2.1.....	20
Figuur 18: Detailfoto's WP 3 Profiel 3.1 (links) en WP 4 Profiel 4.1	20
Figuur 19: Detailfoto en profieltekening WP 6 Profiel 6.1	21
Figuur 20: Detailfoto en profieltekening WP 9 Profiel 9.2	21
Figuur 21: Detailfoto en profieltekening WP 10 Profiel 10.1	22
Figuur 22: Detailfoto spoor S.1.1 (links) en S.1.2 (rechts)	23
Figuur 23: Detailfoto WP 2 (links) en WP 4 (rechts)	24
Figuur 24: Detailfoto WP 6 (links) en WP7 (rechts)	25
Figuur 25: Detailfoto's WP 8	26
Figuur 26: Detailfoto's WP 9	26
Figuur 27: Detailfoto's WP 10	27

10 Bijlagen

10.1 Lijsten

10.1.1 Sporenlijst

10.1.2 Fotolijst

10.1.3 Profielenlijst

10.2 Kaartmateriaal

ARCHEOLOGIE EN

B O U W H I S T O R I E

Geraardsbergen

Astridlaan

Grondplan

Plannr: 1

Dosnr: 2013-146

Vergunningsnr: 2013/439

Legende

Werkput

 Profil

 Recent

 Natuurlijke verstoring

 Muurwerk

15.927 m TAW Mv

15.927 m TAW Vlak1

15.927 m TAW Profiel Mv

Onderkaart: CadGis Viewer

